

enkele administratieve maatregelen noodig, doch deze zijn betrekkelijk gemakkelijk uitvoerbaar. Met behulp van deze brutorendementspercentages worden de inkomsten begroot, verder wordt het verloop van de marge tusschen de hoofdgroepen nagegaan en ten slotte moet de afwijking van een dergelijk percentage van de als normaal geldende conditie verklaard worden. Door een op deze wijze samengestelde inkomstenbegroting is de directie in staat den invloed van conditieveranderingen op het te verwachten resultaat nauwkeurig vooruit vast te stellen. B.v. bij verandering van de rentenoteering van de centrale bank en wijzigingen in de depositorente.

Ter analyse van de verhouding van inkomsten tot kosten wordt het bedrijf gesplitst in afdelingen, waarvan de drie belangrijkste zullen zijn: crediet-afdeling, afdeling voor het betalingsverkeer en effectenafdeling. De afdeling voor het betalingsverkeer omvat de eigenlijke kasafdeling en tevens de geheele rekening-courant. De inkomsten worden dan als volgt verdeeld:

CREDIET- AFDEELING	BETALINGS- VERKEER	EFFECTEN- AFDEELING
Credietprovisie	Omzetprovisie	Aan- en verkoop- provisie
Acceptprovisie	Incasso- en retour- provisie	In- en afleverings- provisie
Remboursprovisie	Provisie op vreemd geld	Bewaarloon
Garantieprovisie	Diverse provisie	Couponprovisie
Rente, onder aftrek van rente op du- bieuse credieten	Winst op vreemd geld	Safehuur
Disconto		Winst op effecten Winst op coupons

Om tot een juiste verdeling der inkomsten te geraken zullen de crediet-afdeling en de effecten-afdeling aan de afdeling betalingsverkeer een vergoeding moeten geven voor werkzaamheden, waaraan geen inkomsten verbonden zijn, b.v. provisie-vrije rekeningen-courant, franco effectenposten, behandeling van het deposito-loket van de kasafdeling e.d. Deze verrekeningen geschieden op grond van de door middel van de kostenanalyse gevonden kosten per post.

De kosten worden evenals de inkomsten begroot en per afdeling gegroepeerd. Van iedere afdeling worden de kosten bovendien nog per onderafdeling gesplitst, om daardoor te kunnen komen tot de kosten van iedere bewerking.

Achteraf worden de begroote cijfers gesteld naast de uitkomsten, welke door de Verlies- en Winstrekening worden aangegeven, waarbij een afzonderlijke opstelling gemaakt wordt van de posten, welke wel in de Verlies- en Winstrekening voorkomen, doch in de begroting niet waren voorzien. Wij noemen hier enkele posten, welke daarvoor in aanmerking komen:

Winst uit den verkoop van grootere effecten-voorraden, welke aan het eind van het vorige jaar aanwezig waren, bestaande uit:

gerealiseerde reserve
bovendien verkregen winst

Winst uit syndicaten en consortia:

provisie
koerswinst
winst uit gerealiseerde reserve

Winst uit niet geregeld terugkerende zaken,

Ingekomen van dubieuze debiteuren, waardoor reserve vrijkwam.

Noodzakelijke afschrijvingen:

op de hoofdsom)
op de rente) van credieten
op de provisie)
op effectenvoorraad
op deelnemingen in syndicaten en consortia

Bij de calculatie's van de Dedi-bank worden de pensioenen, welke abnormaal hoog zijn tengevolge van de in 1929 tot stand gekomen fusie van de Deutsche Bank en de Diskonto Gesellschaft op speciale wijze behandeld. Dit moet natuurlijk altijd gebeuren, wanneer er door bijzondere omstandigheden kostengroepen zijn, die de vergelijkbaarheid der verkregen cijfers in den weg zouden staan.

Op de boven aangeduide wijze verkrijgt men voor de crediet-afdeling een verhoudingsgetal voor bruto-inkomsten en onkosten, dat een vergelijkingsmogelijkheid biedt. Voor de afdelingen betalingsverkeer en effecten worden de kosten omgeslagen per bewerking per post, waarbij de kosten per post nog worden onderverdeeld in personeel- en andere kosten. Door vergelijking van deze kosten per post moeten de fouten in de interne organisatie aan het licht komen.

Tenslotte wordt erop gewezen, dat de uitkomsten van dergelijke berekeningen de mogelijkheid openen tot het herzien van de thans geldende bankecondities, waarbij dan de door de bediening van de clientele ontstane kosten op logischer grondslag te haren laste kan worden gebracht.

(Zeitschrift für Handelswirtschaftliche Forschung)
(Juni 1934)

v. R.

EFFICIËNTIE

(Bijdrage en mededeelingen zende men aan den Secretaris der Redactie)

Kantoor

Uit de „Korte Mededeelingen” van het Instituut voor Efficiency nemen wij de volgende twee nummers (No. 710 en No. 738) over:

Otrooi No. 31429. The Tabulating Machine Comp. te New York. Titel: *Door ponskaarten bestuurde boekhoudmachine voor het groepsgewijze behandelen van op elkaar volgende kaarten, met een inrichting, om de eerste kaart van elke groep op andere wijze dan de overige kaarten der groep te behandelen.*

De beschreven machine is van het Hollerith type en bezit een aantal omzetinrichtingen, die dienen om, voor het verrichten van aftrekkingen, bedragen, die op de gewone wijze in de kaarten geponst zijn op de gewenste telwerken in complementaire vorm over te dragen. Het bijzondere van de machine ligt in de aanwezigheid van speciale schakelaars, die telkens na elke eerste kaart van een nieuwe groep omschakelen en daarbij de verbinding van bepaalde aftastborstels van een telwerk op een of meer andere telwerken omstellen. Dit kan speciaal toegepast worden bij het vastleggen van de loopende bedrijfsbetrekkingen met de klanten in aansluiting aan een voorafgaande periode, die voor die klanten een bepaald saldo heeft opgeleverd. Als voorbeeld wordt het maken van een maandrekeninguittreksel gegeven. In de kaarten zijn, telkens voor een bepaalden klant voor elke te beschouwen maand, aanwezig: eerst een kaart met alleen het oude saldo, geldend bij het begin der maand, en dan verder voor elke mutatie een kaart, waarin deze mutatie geponst is, met eventueel een speciaal gat om aan te geven dat de mutatie een credit-mutatie was, debet-mutaties hebben dat gat niet. De mutaties worden in dezelfde kolommen geponst, die bij de eerste kaart voor het oude saldo gebruikt zijn. De groep-controle wordt zoo ingesteld, dat de machine na elke groep kaarten van een bepaalde maand een totaal afdrukt uit alle telwerken en deze weer op nul terugbrengt. In gebruik zijn zeven telwerk-blokken. In het eerste telwerk wordt, via den specialen schakelaar, alleen het oude saldo uit de eerste kaart opgenomen en verder niets. In het tweede telwerk worden alle

debet-mutaties van de loopende maand opgenomen, doch niet het oude saldo, in het derde telwerk worden alle credit-mutaties opgenomen, doch ook weer niet het oude saldo, dit laatste wordt weer door de speciale schakelaars beheerscht, die de verbinding met de borstels na de eerste kaart van het eerste telwerk op het tweede en derde telwerk omzetten. Een stel debet-credit schakelaars zorgt dan nog voor de verdere verdeling der mutaties. In het vierde telwerk worden alle debet-mutaties doch ook de complementen van alle credit-mutaties opgenomen, in het vijfde telwerk worden alle credit-mutaties en de complementen van alle debet-mutaties opgenomen. Een stel der speciale schakelaars zorgt, dat het oude saldo niet in deze telwerken opgenomen wordt, en de noodige omzet-inrichtingen en debet-credit-schakelaars zorgen voor de beschreven verdeling der mutaties en hun complementen. In het vierde telwerk wordt zodoende dus het credit-saldo over de loopende maand, in het vijfde telwerk het debet saldo over de loopende maand gevormd. In het zesde telwerk worden zoowel het oude saldo, indien dit debet was, als alle debet mutaties en de complementen van alle credit-mutaties opgenomen, terwijl in het zevende telwerk het oude saldo opgenomen wordt indien dit credit was, verder alle credit-mutaties en de complementen van alle debet-mutaties. Het zesde telwerk geeft dus het debetsaldo tot aan het eind der maand, bijv. over het loopende jaar, en het zevende telwerk het credit-saldo over het loopende jaar. Ook hier zorgen omzetinrichtingen en debet-credit-schakelaars voor de juiste verdeling der saldo's, mutaties en complementen. De speciale schakelaars spelen hierbij geen rol. Als alle kaarten van de maand verwerkt zijn, werkt de groepeercontrole en die telwerken, die een juist bedrag boven nul aanwijzen, dus geen complement bevatten, kenbaar aan een negen in de hoogste decimaalplaats, hetgeen op een negatief bedrag wijst, laten hun totaal afdrukken. Op het papier verschijnen naast elkaar: Een kolom met alleen bovenaan het oude saldo, een kolom met alle debetmutaties en de som daarvan, een kolom met alle creditmutaties en de som daarvan, een kolom met het debet-saldo over de loopende maand, indien dit aanwezig is, een kolom met het credit-saldo over de loopende maand, indien dit aanwezig is, een kolom met het debet-saldo over het loopende jaar, indien aanwezig, en ten laatste een kolom met het credit-saldo over het loopende jaar, indien aanwezig.

Productieverhoging van den fabrieksarbeider in Duitsland

Het „Institut für Konjunkturforschung” te Berlijn heeft voor de gezamenlijke Deutsche industrie in den meest uitgebreiden zin, over het tijdvak 1925—1932 een vergelijking gemaakt van de ontwikkeling der geproduceerde hoeveelheden, tegenover de door de industricarbidders bestede werkuren.

Als men het totale „productievolumen” deelt door het totaal aantal werkuren, vindt men het gemiddelde cijfer voor de productie per werkuur. tabel, waarin het index-cijfer voor 1928 op 100 is gesteld.

Jaar	Index-cijfer voor de totale Deutsche industrie-productie	Aantal door de industrie-arbidders bestede werkuren	Index-cijfer voor de productie per werkuur $100 \times \frac{\text{kolom 2}}{\text{kolom 3}}$	Jaarlijksche verandering van kolom 4 in %
1	2	3	4	5
1925	81,1	92,9	87,3	—
1926	77,9	79,0	98,6	+ 12,9
1927	98,4	97,5	100,9	+ 2,3
1928	100	100	100	— 0,9
1929	100,6	94,4	106,6	+ 6,6
1930	88,8	76,4	115,6	+ 8,4
1931	72,1	59,1	121,0	+ 4,7
1932	60,2	48,4	124,4	+ 2,8

Uit de tabel volgt, dat de productie per werkuur in de jaren 1925—1932 ca 42 % is gestegen. Als men de verandering jaar voor jaar beschouwt (kolom 5), blijkt, dat de toename van 1925—1926 zeer sterk was; in 1927 belangrijk minder sterk en in 1928 in een kleine afname verandert. In 1929 en 1930 groeit zij weder aanvankelijk sterk, en daarna in geringere mate.

Opvallend is, dat deze ontwikkeling noch in rechte, noch in omgekeerde verhouding staat tot de conjunctuurwisseling.

Onder de vele oorzaken, die het rendement van den menschelijken arbeid in de industrie bepalen, zijn de volgende van bijzonder belang:

1. de technische vooruitgang (mechanisering) op elk gebied der productie in het algemeen.
2. verbetering in de organisatie der bedrijven.
3. het concentreren der productie op die bedrijven of bedrijfsonderdeelen, welke het rationeelst resp. het rendabelst arbeiden.
4. de verhouding tusschen het vast *personeel* en het tijdelijke, van de grootte der productie afhankelijk aantal werkkrachten.

Punt 1, de invoering van arbeidsbesparende machines, is in het algemeen niet mogelijk zonder kapitaal-aanwending, hetzij door credietverschaffing, hetzij uit eigen middelen; deze mogelijkheid daalt met de conjunctuur. Punt 2 stelt geen of geen noemenswaardige kapitaal-eischen, zoodat deze mogelijkheid onafhankelijk van de conjunctuur kan worden verwezenlijkt. Punt 3, toegepast bij dalende conjunctuur, geeft een verhoogde gemiddelde prestatie per arbeider te zien. In de maatschappelijke productie als geheel voltrekt zich deze werkwijze automatisch als gevolg van de concurrentie.

Punt 4 staat ten slotte in verhouding tot de grootte van de productie der bedrijven.

De toename der gemiddelde prestatie in tijden waarin de verwezenlijking van punten 1 en 4 bezwaarlijk mogelijk is, bewijst dat de invloed van punten 2 en 3, te weten verbetering van de organisatie en concentratie der productie op de meest rendabele bedrijven of bedrijfsonderdeelen, van zooveel belang kan wezen, dat daarmede nog een voordeelig saldo in het gemiddeld rendement van den arbeider is te bereiken.

(*Wochenbericht des Instituts für Konjunkturforschung, 1933, no. 14, p. 62/64*).

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

TENTAMEN CONTROLELEER

VRAAGSTUK I

2 Juli 1934 9—12½ uur

Accountant X is belast met de controle van de administratie der „Vereeniging tot Uitzending van Zwakke Kinderen”.

De *inkomsten* der Vereeniging bestaan uit:

- Contributies van Leden;
- Bijdragen van Donateurs;
- Giften;
- Opbrengst van een jaarlijks te houden straatcollecte;
- Opbrengst van huisbusjes, geplaatst bij hen die in het werk der Vereeniging belang stellen;
- Legaten;
- Bijdragen van ouders en derden in de verpleegkosten der uit te zenden kinderen;
- Renten van Fondsen;
- Subsidies van Gemeente en Provincie.

De bijdragen van de ouders der uit te zenden kinderen worden gesteld op een bedrag dat verband houdt met de inkomsten der ouders, zooals deze inkomsten blijken uit het door de enquetrice der Vereeniging in te stellen onderzoek. Een enkele maal dragen ook derden bij in de verpleegkosten van een bepaald uit te zenden kind.